

**Illusterrissimi Marchionis Scipionis Maffei Historia
Theologica Dogmatum Et Opinionum De Divina Gratia,
Libero Arbitrio Et Prædestinatione**

Maffei, Scipione

Francofurti ad Mœnum & Moguntiæ, 1756

Liber XI. Quo demonstratur, doctrinam anteriorum Patrum, quoad rem ipsam nihil discrepare ab Augustinianâ, in dogmate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95061](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95061)

modo, & ineffabili operari. At quis de-
mum ex Patribus majori energiâ electio-
nis potestatem tutatus fuit, quam Augu-
stinus? quis acrius propugnavit, non da-
ri peccatum finè illius evitandi facultate;

necessariam nemini gratiam negari, mor-
tem obiisse redemptorem pro omnibus,
& ita porro cetera dogmata propositioni-
bus damnatis ex toto oppositas? Non ex
hoc loco sub censem vocabimus, nè re-
petere necessum sit ea, quæ sèpe jam di-
ximus, aut suò sumus locò dicturi.

RECOLERE solum fas sit, quæ sub sep-
timi libri finem demonstravimus, non
posse nimirū certissimè se Augustini
discipulum profiteri, qui non pro juridi-
cè & decretoriè abolitis opinionibus ha-
bet illas, quas S. Sedes tantà cum solenni-
tate, & post tot præmissa examina rejecit.
Celebre est id, quod scripsit, quando in
causâ Pelagianâ quidam post latam Romæ
sententiam adhuc volebat tricari.¹ Jam de
eâ causâ duo Concilia missa sunt ad sedem
Apostolicam; inde etiam rescripta venerunt,
causa finita est, utinam & aliquando error

finiatur! Tandem igitur aliquando ac-
quiescat, qui inter Augustinianos suum
profiteri nomen volet. Comparatè ad S.
Petrum etiam D. Paulum *posteriorē pasto-
rem*² vocavit Augustinus. Supremam ju-
dicandi potestatem in summo Pontifice
residere sèpe commemoravit. Quando
Episcopus Fussalæ sibi subordinatus, atque
ob gravia delicta punitus ad Romanum
tribunal provocaverat, dum Celestino
Papæ rem ut gesta erat exponebat, re-
censuit exempla ipâ sede *Apostolicâ judican-
te*, vel aliorum *judicata* firmante existentia.³
In materia fidei docuit, ⁴ ex D. Petri ore
aufervendum nunquam esse verbum veritatis.
Non est itaque ipsius discipulus, neque
ipsius credit doctrinis, qui jam contendit
ablatum ex ore Petri esse verbum veritatis.
Rescripta venerunt Româ, qui Augustinum
sequitur, fateri etiam debet cum ipso:
causam finitam esse; neque licere citra de-
fectionem à grege fidelium, huic oblucta-
ri. *Quid adhuc quævis examen, quod apud
Apostolicam sedem factum est?*

(1) Serm. 131. n. 10. (2) in Galat. i, 15. (3) epist. 209. n. 8. (4) in Pl. CXVIII. Serm. 13. n. 5.

FINIS LIBRI DECIMI.

HISTORIÆ THEOLOGICÆ

LIBER XI.

*Quo demonstratur, doctrinam anteriorum Patrum quoad rem ipsam nihil
discrepare ab Augustinianâ, in dogmate.*

Parum abefset Historia nostra à fine sti-
sæculi, si necessum non fore eorum, quæ ibidem retulimus, veritatem compro-
bare. Quisquis librum quartum, quin-
tum, & sextum ordine perpetuò legerit, atque idiomatis prioribus quatuor Ecclesiæ
Sæculis usitati similitudinem observaverit, facile fortassis visa Augustinianorum dog-
matum relatione, judicaverit offerre se hic
discrimen alicuius momenti; atque uno qui-
dem loquendi genere principium nobis;
alio verò tribui Deo. Eaque re fieri, ut
mutato dogmate alterutra Patrum pars in-
simularetur erroris. Quod cùm nec de
antiquâ, nec de Augustinianâ credi possit
traditione, in mentem venire posset suspi-
cari aut ipsius, aut aliorum sententias non
sincerè à nobis fuisse exhibitas. Verum
enim verò id non conjectabit, qui nos non
nostris unquam, sed semper ipsissimis
scriptorum, Patrumque latinorum æquè,

ac latinorum verbis locutos fuisse cogiā-
rit. Nihilominus ad solvendum omne
dubium, demonstrandumque simul per-
petuum Ecclesiæ in dogmate consensum,
detecturi jam sumus amphibologias, que
ex SS. PP. lectione suboriri facile possunt,
& unde oppositionis hujus apparentia
enasci soleat. Quæ hactenus datâ occa-
sione variis in locis hâc super re innuimus,
non sufficiunt in re tam gravi, tantique
ponderis.

2. ILLUSUM hâc re non nostræ modo
setari; sed prisœ etiam interdum ævô fuit.
Unde de Semipelagianis agebat S. Prosper.¹
*Obstitutionem suam veritate defendunt, &
ea, quæ de epistola Apostoli Pauli Romanis
scribentis ad manifestationem Divinæ gratiæ
prævenientis electorum meritâ proferuntur, à
nullo unquam Ecclesiasticorum ita esse intelle-
cta, ut nunc sentiantur affirmant. Subsecu-
tis proximè temporibus eorum, qui ex-*

(1) Prosp. epist. int. Augg. 22. 5. n. 5.

Augustinus traditionis tenacissimus.

tollit à se Augustinum jaetabant, complures dicere veriti non sunt, recessisse ipsum hæc in re ab antiquis, primùmque fuisse, qui sanam nobis, bonamque traduceret de gratia doctrinam, non considerantes quam sint in Patrem illum injurii, qui cùm antiquis semper sensit, earumque se opinionum professus est tenacissimum. Irænum, cùm citavit, antiquum ¹ illum vocavit *bominem Dei*. Scripsit, Innocentium Papam ad quæsita Conciliorum non potuisse respondere, ² nisi quod antiquitus *Apostolica feds*, & *Romana* docer. In unā eademque paginā ter vel quater summis laudibus extulit fidem, & doctrinam ³ Ecclesiasticam antiquitus traditam ... & fundatam. Non reputarunt secum novatores, repudiandam circa dubium esse doctrinam Augustini; si in dogmate, & rei summâ à traditione præcedente reperiretur discrepare. Parum itidem adverterunt ad sanctitatem, nec essit traditionis omnes ii, qui hujus passim erroris græcos Patres insimularunt. Immo non adverterunt, celebrandum potius hoc pacto fuisse Semipelagianistum; quam diffamandos Patres. Scatent nihilominus hujusmodi accusatio-
nibus eorum libri, quibus modò unus, modò alter ex venerandis hisce Magistris liberè traducitur. Quâ re obscurantur il-
lustriora Ecclesiæ lumina, corrumpuntur
limpidiores traditionis Catholicæ canales, amitteremusque primos annulos catenæ: siquidem post Apostolos Authores nostri per plura saecula fuerunt PP. Græci; dici-
que jure potest, non nisi in Græcorum voluminibus pervolutandis per plura sae-
cula operam suam posuisse Latinos.

3. QUAM falsum sit, græcos, aliósque Veteres fuisse circa hoc in opinione erro-
neâ, atque ab Augustino disconde, securè inprimis ex ipso discimus Augustino; qui semper professus est, se ⁴ Episcopos sequi Catholicos; modumque, quo *sacra illi intellexerunt colloquia*, etiam ante Pelagianorum deliria; fassus item, se rectam, & antiquus fundatam Catholicam fidem adversus recentem Pelagianorum hereticorum præsumptionem, perniciēnque defendere. Decla-
ravit verbis disertis: eorum profanas vocum novitates Ecclesiam Christi & Occidentalem, & Orientalem borruisse; igitur Græcos peri-
nde; ac Latinos. Scripsit ad Adrumetinos Monachos, ⁵ Hæresin Pelagianam (quâ Semi-pelagiana comprehenditur,) non antiquam fuisse, sed ante non multum tempus exortam. Scribens contra Julianum: Nunc, inquit, ⁶ sententias Episcoporum, qui fuerunt ante nos, urgere te institui; atque ita id præ-
stat, ut totum hunc librum in authorita-

tibus & testimoniis consummat. Afferit sub illius finem, aut tot sententiis sanandum ipsum fore, aut nihil amplius de ipso spe-
rari posse, si non vereatur ⁷ tot sanctos Do-
ctores egregios, atque memorabiles Catholicæ
veritatis accusare; Irenæum, Cyprianum;
Rheticum, Olympium, Hilarium, Grego-
rium, Basilium, Ambrosium, Joannem,
Innocentium, Hieronymum; ceterosque sacerdos,
ac participes eorum, insuper & universam
Chr̄isti Ecclesiam. Gregorius, quem hic
nominat, est Nazianzenus, relatus etiam
ad ipso in lib. de persev. & alio. Joannes est
Chrysostomus, ex quo quindecim facile
testimonia uno, eodemque in loco profert.
Vide igitur, tametsi opportunitatem non
habuerit, quantum in latinis, tantum &
in græcis studium ponendi, viderat saltem
illos, venerabatur illos, & gloriabatur, se
fidem eorum adversus Julianum defendere.
Non potuisset profectò ita loqui, si a suâ
fuisse alieni sententiâ, consentientes Se-
mipelagianis.

4. IN Synodo Palæstinae damnatae una-
nimis calculo fuerunt Pelagianæ, & Semi-
pelagianæ opiniones; præventi itaque his
non erant Orientales Episcopi. Celestinus
Papa scribens ad Episcopos Galliæ in fa-
vorem Augustinianæ doctrinæ; adversus
Pelagianos, & Semipelagianos. Desinat, ⁸
inquit, incessive novitas vetustatem; & po-
stea: Non est agentium causa solorum, cum
universalis Ecclesia quâcunque novitate pulsa-
tur. Synodus Araulicana aliud se non egis-
se professa est, quâm pauca recensere ca-
pirula ab Apostolicâ Sede transmisâ, que
ab antiquis Patribus de Sanctarum Scriptura-
rum voluminibus in hac præcipue causâ alla-
ta sunt. ⁹ Papa Gelasius, qui unâ cum Ro-
mana sua Synodo libros Cassiani & Fausti
rejecit, eodem tempore probavit libros
Divi Joannis Chrysostomi, aliorūmque
Græcorum. Non igitur ejusdem illi
& illi opinionis erant; sed multum di-
versæ atque oppositæ. In postremis Græ-
cos inter & Latinos dissensionibus, in
Actis item de restituenda in capitibus inter
utrosque controversiis concordia, id nun-
quam in medium allatum est; ex quo ef-
ficitur, quod, licet Græci eodem semper
modò loqui perrexerint; semperque re-
tinuerint doctrinas, maximè S. Joannis
Chrysostomi, creditum tamen non fuerit
aliud hic intervenisse discrimen, quâm
quod dignum consideratione non esset, ac
in solis prope verbis consistenter.

II. ATQUE ut ad rem ipsam veniamus,
illusio hæc inde orta est, quod in Græcis
iteratò legebatur; penes nos esse primū
velle; principium duci debere à nobis;

(1) cont. Jul. l. 1. n. 5. (2) n. 13. (3) Op. imp. l. 1. n. 52. & 59. (4) ad Bonif. l. 4. n. 20. (5)
de Gr. & lib. Arb. n. 6. (6) con. Jul. l. 2. n. 19. (7) ibid. n. 37. (8) Cœlest. epist. 21. n. 1. & 3. (9)
in Praef.

Suspicionis
hujus occa-
sionis

nostrum esse, incipere, Dei autem efficere, atque ad finem perducere; Divinum auxilium volendo, & currendo acquiri; requiri primò à gratiâ nostra opera, exspectari à Deo voluntatem, & alia hujusmodi. Profectò negari non potest, si sola hæ propositiones apud PP. græcos legerentur, neque aliunde de iporum nobis mente constaret, non certum ferre iudicium, immo dubitare, atque sinistri quidquam de illorum opinionibus suspirari jure liceret. Verùm quod his comprimis animo semper insigi oportet illud, est, quod in presente argumento magis, quām reliquis non tam verba Catholicum, aut hæreticum efficiant, quām sensus, quem fortiuntur à proferente, & de quo aliunde nobis constat. Vidimus, quot propositiones etiam orthodoxis communes in Pelagianorum errore evaserint hæreticæ. Ita & argumentum liceret de compluribus aliis, quæ perperam ab ipsis usurpatæ, in SS. Patrum ore Catholicæ ac probæ erant, quia alio eas sensu accipiebant. Afferebant e. c. Pelagiani¹ gratiam adjuvare uniuscunque bonum propositionem, hoc est, cujusque voluntatem. Decidit Augustinus propositionem hanc in se malam non esse, sed in iporum duntaxat ore; & hoc sine scrupulo accipi potuisse Catholicè dictum, si, quod tamen facere recusatant, confiterentur etiam ipsum bonum propositionem, quod consequens adjuvat gratia, non esse potuisse in homine, si non præcederet gratia. Paulò post de alia quādam Pelagianorum propositione ita pronunciat: posse bene intelligi, si non ab ipsis, quorū sensus notus est, dicetur. En documentum, quod esse tibi possit communis instar clavis, ad capiendam censuram quarundam rationem, quando damari interdum videmus propositiones, quæ in aliorum ore Catholicæ esse possent & sanctæ.

2. COEPIT jamtum S. Ignatius Martyr dicere: volentibus nobis bene agere, promptum esse Deum ad opem conferendam.² Verūm per hoc non intelligebat, posse nos id velle, sine præcedente gratiâ. Liberas dicebant Græci, duci debere initium à nobis, sed intelligebant primam ad bonum determinationem, quam facit voluntas. Fas sit recolere hic ea, quæ jamtum alibi diximus. Intelligebant principium; at non primum: intelligebant primum in homine, sed factum & ab homine, & à Deo, non quod ante à solo Deo factum est in homine. Commune hoc erat tum temporis Christianis omnibus tam Græcis, quam Latinis idioma, atque in

populare proverbium, receptāque sententiam abieret. Id, quod apparet, ubi profert Augustinus locum quendam Ambrosii, ut ostenderet, S. huac Episcopum contrarium pronunciando, hunc loquendi modum studiò emendasse.³ Vdetis, quemadmodum S. Ambrosius etiam illud quod solent homines dicere: Nos incipimus, & Deus perficit, bis verbis abstulit. Erat itaque hic quasi postularis hominum sermo, extra considerationem dogmaticam, & quantum determinatio nostra, actionum humana- rum est principium; quin adverteretur ad sensum occultum; necessarium quippe esse, ut quando de conversione ad Deum agitur, ipse Deus præcedat. Quod si hæ vo- ces philosophicæ expense fuissent, ipsi harum Scriptores alium eas in scopum flexi- sent, declarantes ipsis illâ S. Justini doctrinâ. In Tract. cont. Aristot. *Principium babens principium, non est principium.* Acci- dit etiam nobis identidem, ut prima ap- pellemus ea, quæ id quidem sunt in cer- to genere, non autem absolute. Dicebant itidem Græci nostrum esse, desiderare, eligere, incipere: Dei autem exequi, dare effectui, perficere. Idque ideo, quia ad hoc requiritur gratia fortior, & vchemen- tor; gratia enim cooperans sensibilis magis est, & manifesta, quām excitans; ⁴ cum perficere, quām inchoare sū majus. Quia item sciebant ad bonum opus, & Dei & homi- nis requiri operam, indicare volebant potissimum partem, id est perficere Dei esse; hominis autem, quod minus est, puta de- siderare, & incipere. Non tamen ideo prævenientem illam gratiam unquam ne- garunt, quæ etiam ad desiderandum, eli- gendum, & inchoandum requiritur.

3. HINC quoque est, quod cùm gratiæ nomen varie accipiatur, modò pro primâ, modò pro secundâ; sè penumero, uti & aliis in rebus usu venit, cùm de maiore ser- mo est, huic tribuatur denominatio, & effectus; non habità interim alterius ratio- ne. Et quemadmodum Veteres gratiæ no- mine intelligere passim solebant non initia- lem, & communem; (quæ occultum qua- si, atque imperfectum principium est, & sine merito confertur:) sed ulteriorem, auctiorem, luculentiorem, salutique no- stræ vicinorem, ad quam opera & cona- tus noster quid confert; ita quandoque di- cebant, gratiam obtineri per meritum, nec nisi dignis concedi. Docuit etiam Augu- stinus: ⁵ Fieri inchoationes quasdam fidei, conceptionibus similes; non tamen solam con- cipi; sed etiam nasci opus esse, ut ad vitam perveniantur æternam. Majorem tamen se-

(1) ad Bonif. I. 4. n. 13. (2) S. Ign. ad Smyrn. Σιλεσίον ἡγαπήσαν Θεός λαούς εἰς τὸ παρεῖχον. (3) de gr. Chr. n. 48. (4) S. Justin. Aristot. dogm. er. n. 16. ἡ ἀρχὴ ἀρχῆς ἐχεται εἰς τὸν αὐτόν. (5) de don. perf. n. 34. (6) ad Iunpl. I. 1. qu. 2. n. 3.

cundæ gratiæ cooperantis vim indigitatus scripsit: ¹ Et illud sine difficultate vult; quamvis non tam facile faciat, quādū facile vult.

4. ALIUD quid insuper hōc locō considerabimus. Antequam circa dogmata nascerentur hærefes, non loquebantur homines eā cautelā, eā advertentiā, iisque verborum limitationibus, quæ postmodū fuerunt adhibitæ. Controversiae nimirum effecerunt, ut constituerentur, ac definientur voces, certaque cautione modi loquendi circumscriberentur. ² Non habuēre occasionem antiqui, priusquam iſa hæresis oriretur, rem hanc ex instituto tractandi; ideoque plurimi de gratiā non sunt locuti, nisi breviter, & transunter. Dandum etiam aliquid linguarum, atque idiomatum diversitatī. Novimus quantæ extortæ fuerint tempestates ex græcā voce ὑπόστασι, qualisiem differentia in exprimendo, per diversimodè usurpatas voces causa, & principium. Præter iſa etiam in diversis doctrinæ Catholicæ capitibus, vocabula & phrasēs communiter primū usurpatæ, repudiatae deinde fuerunt, quia erant qui iisdem in sensu erroneum abuterentur. Quare post Pelagianos, & Semipelagianos, qui dictis propositionibus præpostorē utebantur exclusa ab electione nostrā, & nostro principio omni præveniente gratia, omnes suspicionem moverunt; vetuitque Arauficana Synodus nē in posterum quis diceret: ³ Sine gratiā Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, querentibus... nobis misericordiam conferri divinitus. Hoc est, damnatus fuit, qui doceret posse nos credere, velle, querere sine ope Divinæ gratiæ. Nihil itaque laudis merentur non solum multi illi Scriptores, qui Semipelagianismum affricare Græcis Patribus conati sunt; sed nē illi quidem qui hujusmodi propositiones aut dissimularunt, aut obvolvere & propemodū occultare studuerunt. Non ea est indoles Spiritus Ecclesiæ. Utilitas ejus & gloria sita est in elucidatione sensū; non in verborum quæ bonaे perinde ac malae notio- nis capaces sunt, occultatione.

III. Ut ramen certi reddamus de genuino ipsorum sensu, non oportet in testimonio uno vel altero à reliquo contextu avulso conuiescere, sed totam Operum structuram pervadere; atque omnia eorum effata universè observare. Non loquuntur profectò ipsi tam frequenter de gratiā, neque ita minutè dotes ejus peculiares declarant, quod rei hujus occasionem non habebant. S. Augustinus qui contra homi-

nes adversus gratiam hæresin molientes stylum strinxit; felicissimè ut plurimum hāc in re versatur. Anteriores verò, qui scripsere contra eos, qui asserebant ex quādam fati specie pendere omnia, nihilque prorsus conferre industram nostram ad salutem, constricti omnino erant ad declarandam omni modo protestatē arbitrii; non verò ad curam in prædicandā, explicandāque gratiā ponendā. Suppositam nihilominus, tacitēque semper ab antiquis Patribus intellectam fuisse prævenientem gratiam vel inde solum colligi potest, quod generatim omne bonum Deo referant acceptum, & sa penumero omnem bonum auctum ipsius gratiæ adscribant. Cui possit venire in mentem, propositum ipsis fuisse hoc modo loquendi excludere eam à primā fide, à primā electione, à prima ad bonum determinatione, quæ fit à nobis? Dicebant, quod Deus velit consensum, & nostram operam; id quod verissimum est: sed intelligitur, postea quam sanata per ipsum fuit voluntas, atque excitata.

2. MUL TÒ melius tamen elucescit hæc ^{S. Justinus.} veritas, si quis Græcos singulos confideraverit. Enīmverò in eodem S. Justino, qui dixit: ⁴ babere homines facultatem per liberam electionem fugiendi malum, & amplectendi bonum; & Deum non esse causam cur boni situs, aut mali, sed nostram electionem; etiam reperiet, debere omnes ⁵ in Deo rerum omnium effectore spem ponere; atque ab ipso solo salutem petere & auxilium. Reperiet quoque: Si ne ipse quidem, Dei filius suis tribuit viribus, quod salutem consecutus fit; quonodo non, decipit se: psum quia existimat sine hac se spe salvandum? Videatur, an in omni potestate electionis, gratiam supposuerit S. Justinus, siquidem docuit, nē illum quidem hominem, qui maculæ originariæ expers erat, sibi salutem tribuere.

3. ITA in eodem S. Irenæo, qui scripsit: ^{S. Irenæus.}

⁶ boninem sibi ipsi causam esse cur aut frumentum sit, aut palea, pendere ex nobis aere, vel non facere à Deo imperata; boninem non modò in operibus; sed etiam in fide esse sui arbitrii; opertore item Deo offerre, quod nostrum est, id est fidem in ipsum, & humilitatem. Inveniet quoque esse nos sicut ⁷ arietaria, quæ si non percipiat humorem (hoc est gratiam) non fructu fit; esse item nos sicut lignum aridum, quod rurum fructum vitæ producit, sine spontanea superna pluia. Enītque, quonodo ad omnem fructum liberi nostri arbitrii supposuerit S. Irenæus præcessisse gratuitam gratiæ pluviam.

(1) ibid. l. 1. qu. 1. n. 18. (2) S. Aug. de pred. SS. c. 14. (3) Syn. Arauf. can. 6. (4) S. Just. apol. 2. quæst. orth. 8. (5) Dial. cum Tryph. οὐτὶς δέοντα πάντα ποιεῖται θεῖλεν δὲ πάντας, καὶ παντεῖν πάντα σωτηρίαν, καὶ βασιλεὺς λύτει... Εἰ τοῦ ὁὐλῶν τὸ δέοντα ποιεῖται... εἰ δέοντα πάντας παθεῖται προσδεκτής εἰς πάντας αποτελεῖται λογικῶν &c. (6) S. Iren. l. 4. c. 4. & c. 15. (7) l. 5. c. 17.

Clemens
Alexandrinus
nus.

4. S. CLEMENS Alexandrinus, qui sudem vocavit *anticipationem voluntariam*, asseruitque *datam de super¹ legem, ut virtutem eligat, qui velit; concessamque hominibus esse absolutam potestatem eligendi bonum, vel malum, & implendi precepta;* daréque *Deum iis qui volunt, & suas moderantur actiones; idem pariter scripsit, indigere nos ad bene operandum Divinā gratiā, & attractione Patris ad se. Divinam gratiā moveare, exhortari, admonere, excitare, & efficere ut surgamus. Esse² p̄bilrum in homine, quod vocetur inspiratio Divina. Carnem fragilem restitutam diabolo per fiduciam in Deo. Unum esse adjutorem nostrum, qui multas, ad procurandam bonum salutem, voces baket, multosque modos nosque semper etiam recusantes exhortatur, servavīque non nostris operibus, sed suā misericordiā. Ex omnibus his sententiis facilē colligitur, fieri non posuisse, quin in locis, ubi credendi, & operandi potestatem libero arbitrio tribuit, semper supposuerit gratiam primam. Sic quando dicit, quod non invidebit ulli salutenti, qui omnes aequaliter vocavit.³ Intellige adjutorio communi, & gratiā unicuique necessariā. Quando affirmat uti à Medicinā corpus, ita à Philosophiā gentili meliorem reddi animū, eāmque quid collaturam ad purgandam præparandāmque animam per fidem; aliud intelligi non oportet, quam humana quedam, ac naturalis dispositio; inhabilem de cetero se ipsā esse animam ad omne bonum supernaturale, nisi Divina vocet atque illustret misericordia.⁴ Aliis precepta dedit; alius Philosophiam; involvit tamen omnes in incredulitate usque ad adventum suum; post quem inexcusabilis est, qui non credit.*

Origenes

1 V. De omnis generis Pelagianismo speciatim accusatur Origenes, qui primus etiam illius Author à multis haberur. Verum non tam finistrā, ut vidimus, de ipso opinionem habuere S. Basilius M. & S. Gregorius Theologus. Bini hi Doctores ostendunt nobis in φιλοσοφίᾳ, quantum à Pelagi erroribus absuerit Origenes. Nonnusque est Lector certò ipsius esse, quidquid ab ipsis Philocalia huic insertum fuit, haberique in ejus autographo græco. Dum contrà proximis ut plurimum temporibus hæc ei dicta impacta fuit ab hominibus nonnisi in latinā versione pescantibus, eaque iis tantum nudit operibus, quæ intercidere; & è quibus nihil amplius extat, nisi versio quedam arbitraria. In hanc reipsa versionem cecidit reprobatio testimonio Gelasii firmata in Decreto, & ante hunc illa Anastasii, impegitque utra-

que in errores à Pelagianis longè diversos Certum est, hos nunquam errores objectos fuisse Origeni à capitalissimis etiam suis hostibus, qui ipsum collatis studiis impugnārunt, totque errorum modō jure, modō injuriā insimularunt. Immo Methodius Tyri Episcopus, qui tractatum de Resurrectione adversus ipsum conscripsit, in Dialogo, Inter absurdā quæ ex ipsis, aut ipsi saltem imputatis opinonibus nasci ostendit, illud etiam computat, quod libero arbitrio præjudicet, non gratiæ. Admissis his opinionibus, quo patēt ostenditur,⁵ inquit ille, libero arbitrio pollere animam in hoc mundo? Siquidem in nostrā potestate est credere, & non credere; quod si ita est, in nostrā quid potestate est operari bene, vel peccare. Id quod ex nota etiam clausula intelligitur, quod à morte peccati liberari se non posse D. Paulus agnoverit, nisi per gratiam. Adjungit idem Author adversus Origenianos: Quā ratione secundum vestram doctrinam expectare amplius possumus judicium; in quo Deus reddet unicuique secundum opera sua? Atque hec habentur in prolixo illo fragmento Methodii, quod refert Epiphanius. Videte itaque, quantum absurint ab eo antiqui, ut Origenem hæc in re censerent hæreticum, nedum primum illius hæreseos authorem, qualis hodie sugillatur. Novaillius operum editio, quam modō parat doctus quidam Monachus Congreg. S. Mauri, multas hæc in re tollet præjudicatas opiniones, quemadmodum ex ipso nuperim intelleximus.

2. NEQUE defensuri jam sumus Origenem, in quibus erravit. Ridicula tamen ejus, & philosophica imaginatio de animarum præexistentia, déque acquisitis in illâ meritis adoptata nūquā fuit à Pelagianis. Fuit, qui aliquem ei errorem tribueret, qui tamen ipsius esse non posse videatur, quandoquidem in iis, quæ supersunt ex autographo, contrarium omnino legitur. In ipsis Ruffini versionibus legitur non justificari nos, & nisi per gratiam fidei; merum ipsam esse beneficium amoris, nullius esse debiti, nec mercedem; esse quidem verum offerre nos debere fidem, atque ita gratiam promereri; docere tamen Apostolum inter cetera etiam fidem esse donum Spiritus Sancti. Quomodo poterat clarius docere Origenes, esse quandam gratiam, quæ præcedat omnia? Habetur quoque ibidem, elaborandum esse, ne accepta gratia inanis fiat; idque si gyatiae Dei non existamus ingrati (pridē igitur data fuit.) dignaque ei opera subiungamus; quo casu multiplicabitur. Habetur ibidem,

(1) Clem. Alex. prom. l. 2. & 7. & 5. (2) Pædag. lib. 1. c. 30. τὸ φίλαργον &c. (3) prom. l. 1. & 7. (4) lib. 7. (5) ap. S. Epiph. hær. 64. n. 49. πῶς δὲ γὰρ τὸ ἀντίθετον τῷ τέττυ φιλοσοφίᾳ τὸν γράμματον μεταποιεῖ, καὶ τὸ μὲν πειρωτεῖ &c. (6) Comm. in ep. ad Rom. l. 3. c. 3. l. 4. c. 4. Mercede rem debiti esse . . . gratiam autem nullius esse debiti &c. (7) l. 7. & 9.

eum,

eum, qui justificatur per gratiam, dare debere operam, ut possit dicere cum D. Paulo : *gratia in me vacua non fuit*; omnem quæ ex operibus provenire possit, jactantiam excludens, Deoque omnia referens in acceptis. Quis possit post hæc omnia dubitare, an merita à Deo prædestinante prævisa, crediderit trahere originem ab illa gratia, cui omnia ipse tribuit? idque vel eò magis, quod scopus ejus erat, refellere eos, qui prædestinationem tribuebant naturæ. Nunquid quando egit de prædestinatione ad fidem, clare dixit: *quod electio Jacobi, & Esavi non ex operibus facta sit, sed ex proposito Dei, & ex vocantis arbitrio?* quodque ideo promissionis *gratia non in filiis carnis impleatur, sed in filiis Dei?* hoc est, qui similiiter, *ut ipsi ex proposito eligantur, & adoptentur in filios?* Insolens profecto est, cum nonnulli Ruffinum tanquam Pelagianum traducunt; & dum inferre ex eo deberent non Origeni, sed ipsi adscribendum esse, si quando in ejus versionibus dicta Pelagiana occurrunt; inferant potius è contrario, non habendam esse fidem ejus versioni, quando etiam dicta adfert Catholica, cuiusmodi est quod proximè adduximus; dicentes ipsius id esse; non Origenis.

3. Non omittemus etiam moneres, demonstratum fuisse à nobis, quando Origenis doctrinam retulimus, quod docuerit, exigere Deum à nobis vitam bonam, tanquam opus nostrum, sensu tamen reliquis omnibus communis. Quomodo difficultiora omnia Scripturæ loca Catholice interpretatus sit; quomodo item docuerit, existimare neminem debere, suum esse, quod à Cœlesti sibi gratia conceditur,² adeo, ut si quis perfectionis etiam gradum adeptus esset, turpi lapsurus sit errore, si sibi vindicet, quam tribuere Deo debebat gloriam, quippe ad quem ex acquisitione, & conservatione major multò pars redundat. Docuit, licet & nos ad nostram concurredimus salutem, verè tamen dici, non venire eam à nobis, sed à Deo; quia pars quam in eâ sibi Deus vèndicat, multò major est.³ Omne enim nostrum operari quasi nihil reputandum est comparatè ad id, quod ad bona nostra opera confert misericordia Divina. Diligenter insuper notandum venit, quod ex ipsis commentario in psalmum quartum vidimus derivari. Nitimur, quod is, qui præeligit meliora, Divinā sit afflatus virtute; & quod talis inspiratio nō pendeat ex nobis, omnibusque sit necessaria & ad hoc,

ut fiant boni, & ut tales esse perseverent. An accuratiū explicari possit, quomodo voluntaris electionem gratia præcedat, quomodo item ipsa sit gratuita, atque ad omniem actum necessaria, Lectoris erit judicare. Notari meretur in hoc loco, vocabulum illud *præelligere*, quo frequenter utuntur Græci ad significandam primam hominis determinationem, non excludat apud ipsos inspirationem Divinam, quæ præcedit omnia.

4. ADVERTAMUS demum, quam mirum sit, videre quandoque à celeberrimis etiam scriptoribus proscriptum videre Origenem ab effata quædam, omnibus fere Patribus hac in re communia. De seculariis dicere nil attinet; quippe qui pro eo, ac unum, vel alterum Patrem præ manibus habent; ipsum hæc de re accusant: modò in Justinum; modò in Joannem Chrysostomum, modò in S. Clementem Alexandrinum debacchantes; ignari & græcos & latinos Patres hòc ipso uti idiomate.

ILLUS R E S etiam viri deseruerunt Ori-
genem, tanquam hominem hāc in re non
ferendū ob propositionēm quandam,
quæ in antiquis omnibus reperitur. Inter
locos desperatos habetur ille de Princ. l. 4.
Pro viribus enim nostris tentamur, qui ta-
men ex D. Paulo de promptus est. Item il-
le: *à Deo autem datur; non ut sustineamus*,
sed ut sustinere possimus, (volens nimur ut
sūd & nos coopereām auxiliō) *alioquin*
nullum jam videretur esse certamen. In omni
igitur occasione secundūm Origenem; &
vires nobis præbet, & auxilium; non dat
autem, *ut nullō modō vincamur*; quæ enim
tum supereffet causa certandi ei, qui vincit non
potest? *aut quod palme meritum?* aut quæ
culpa? Talis citra dubium est sensus, qui
ex toto contextu ertuit, tametsi nonnulli
in versione turbatus. Atque hæc suf-
ficiant de Origene, cuius gravissimos cæ-
teroqui errores, in iis rebus quibus re ve-
rà lapsus est, neque excusat, necullo
modo tutari intendimus. Ut tamen certi-
simus, non hallucinatum ipsum fuisse in
materia de gratia, sat erit meminisse, quod
ab Augustino, qui falsas ejus opiniones
pluribus in locis reprobavit, hæc tamen
de se ipsum nunquam persistit, ex quo
liquet non invenisse ipsum, hæc ex parte,
quod in ejus doctrinā reprehendet. Er-
ror ille, ob quem D. Hieronymus ipsum
vocabit *Pelagianorum amicum*, scilicet,
quod crederet, posse hominem enī ad

(1) 1.7. c. 9. (2) Philoc. c. 25. τὸ ἀπὸ τῆς ἐρεύνης κύριος αὐτῷ ἐπιχειρηγότες . . . μεταποίουσιν καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκέτι εἰσιν. (3) cap. 20. πολλαπλασίοις εἴναι τὸ ὑπερβολὴν τὸ ἀπὸ τὸ Θεῖον τὸ ἀπὸ τὸ θεῖον. cap. 25. ἐλαττων τὸ θεῖον σαλλήν, ὡς ἔδοικεν ὅταν τὸ Θεῖον καὶ τὸ τρέχον συγκρίνεται τὸ ἔλευς τὸ Θεῖον. cap. 26. καὶ τῆς συμπεποίησης τοῦ θεῖου διανυμένης τὸν τοπάλιον περιολόγημέν· Καὶ τῆς θεῖας συμπεποίησης, ητοι τοῦ ὡς προς ὑμᾶς ἀπεριστέρους τοπάλιον οὐκέτι εἴναι τὸ θεῖον.

impeccantiam, non erat proprius Pelagianorum error. Quid? quod docuit S. Augustinus non in hoc versari ipsorum hæresin; nec nimis hic se existimare reluctandum.¹ Malum enim in eo potissimum consistebat, quod dicerent, posse quenquam pervenire ad virtutem perfectam *suis viribus*, sine ope Divina; à quo longissime abfuit Origenes. Quam ob rem ipse etiam S. Hieronymus nullam Pelagianismi fecit mentionem, neque ullius capituli eodem pertinentis, quando Origenis errores recensuit.² Sedulò itaque animadverendum est, diversissimam fuisse doctrinam Origenis à Pelagianà, etiam illà ipsa in re, de quâ scripsit ad Ctesiphontem Hieronymus, fluxisse ejus errorem ab Origene, nimisrum quod crederet posse hominem efficere seipsum impeccabilem, & imperturbabilem. Quandoquidem docuit Origenes hujusmodi perfectionem acquiri posse virtute gratiae; Pelagianis contraria contentibus posse nos etiam eò eluctari virtibus naturae. Atque id dictum esto, non quod disceptare velimus cum doctissimo quodam Catholico ad adscribendum ipsi Pelagianismi principium propendente; sed unicè ut planum fiat, quām infeliciter conjectarit Jansenius, cūm affirmavit non docuisse Pelagium nisi, quæ ex scriptis Originis didicerat.³

Eusebius

S. Athanasiu-

s.

V. Dicci multa possent de Eusebio, qui verè magnâ cum energiâ explicavit virtutem liberi arbitrii; sed quando dixit doceri nos à Sanctis omnibus, non posse nos quidquam⁴ sine Deo, quis persuadere sibi possit, existimasse nihilominus ipsum à solis nobis primum venire principium. Et cùm dixit:⁵ largiri Deum omnibus suam gratiam, etiam peccatoribus, ut manifestum fiat, eos posse eligere, nonne clarissime significavit, posse quidem hominem eligere bonum, & malum; bonum tamen non nisi virtute gratiae, quippe sine quâ non posset, ideoque ut unusquisque possit, eam omnibus clementer impertiri?

2. LEGITUR in D. Athanasio: posse nos vix, que ad Deum dicitur & in nobis est, inventire à nobis principium. Ad agnoscendam illam non nisi nobis nos indige. Habere voluntatem se hac atque illac movendi postulat. Facilem esse virtutem, modò velimus,

(1) de perf. iust. n. 44. (2) vid. supra. l. 7. c. 7. (3) Jans. de hær. Pelag. c. 13. (4) Eus. in PSS. pag. 720. διδάκτορες ήματι, οὐχοὶ θεῖς εὖ δούλωδαι. (5) pag. 258. τὴν πάτη ἀντέ χρεῖαν καὶ αὐτὸς διηγοῦσσεν τὸ φανερὸν γενέθλιον τὸν προσέπειον. (6) Orat. cont. Idol. n. 30. οὐδὲ μάλιστι ημῖν ημῖν χρεῖα, αλλὰ ημῖν αὐτῶν. Orat. 3. cont. Ar.-Vit. S. Ant. n. 20. οὐ οὔτε τῷ Θεῷ ημῖν μόνον χρεῖα ἔχει. (7) Cont. Ar. Orat. 1. n. 1. τὰ μη γαρ οὐ ημῖν ἀποτελέσθαι μαθητεῖα τι, καὶ χρείωνται ταῦτα μητέ περιττά καὶ ἐπειγόντα τινα, εφασίγγια πολλαῖς τινας, καὶ τὸ μῆτρα καρδιοῦται, καὶ ιδεῖσθαι η πειρά τοῦ πατέρος γνῶσις, καὶ αὐτὸν τὸ λόγος, καὶ διεγένεται πάντας. De inc. Verb. οὐδὲ ικανόν τινες. (8) Cyr. in procat. n. 1. - Cat. 1. n. 3. (9) Cat. 17. n. 19. μόνος δὲ ικανός ιερεὺς εἰπεῖσθαι πρᾶς αὐτούσιν τὴν ιερεγοῖς καρδιαν. (10) Cat. 25. n. 5. οὐδέποτε ικανός ιερεὺς. (11) Cat. 1. n. 4. (12) S. Basilius, in PL. XXXIII. τε τούτου μάλιστα προσωρινός in PL. LXI. μόνον τοῦ κανόνος πάζη, Eccl. de lib. arb. epist. 291.

nec nisi nostra eam opus habere voluntate. At quis non videt intelligi in omnibus hisce effatis prævenientem gratiam: siquidem alias expressit, omnem, qui strenue certaverit, dicere posse: Non ego, sed gratia Dei mecum; Reportatam ab Antonio de tentationibus victoriam Salvatoris opus fuisse;⁷ multa item & humanis majora virtibus esse præcepta, & dona quæ in nobis collocavit: inter hæc numerari, Cœlestis vita formam, agnitionem Patris, & verbi, & dona Spiritus Sancti, hoc est, fidem, & inspirationem. Docuit pariter, adoptionis nostræ, & fidei, & Sanctimoniorum causam fuisse electionem Dei; nostramque naturam aded esse imbecillum, ut nè sufficiens quidem sit ex se cogitare de Deo.

3. CYRILLUS Jerosolymitanus asseruit:⁸ expectare Deum sinceram cuiusque electionem, intellige, post generalem gratiam. Gratiam opus habere creditibus, intellige ad plura in ipsis esificienda; Seligere Deum animas scrutando voluntates; gratiamque largiri, quos dignos invenit. Intellige, subsequentem illos, qui primâ recte vili fuere. Eandem, vel saltem baptismi gratiam intellige, ubi ait:⁹ ad gratia Cœlestis receptionem sufficere, ut se quis præparari, circuiri item Deum quærentem, cui eam largiatur, modò sibi quisque non desit. Eft alia præparatio gratiae, alia voluntatis. Illa à Deo solo est; illa & à nobis, & à Deo est. Præparatio nostra ad ulteriores gratias nos à gratia supponit præparatos. Sic ipsum intelligi oportere indubitatum est. Siquidem sape hic author nobis proponit, omnia nos Deo debere in acceptis referre, vocasse ipsum¹⁰ nos indignos dare ipsum nobis fidem, si castitatis nobis injicitur cogitatio, injici ab ipso; non parvi faciendam esse gratiam, licet gratis detur.¹¹ Habere à Spiritu S. alios temperantiam; alios commiserationem; & nonnullos dispositionem ad martyrium. Sub finem Institutionum confuevit orare Deum, ut nos servet in fide, bonisque operibus; neque omittat mittere nobis spiritum Sanctum.

4. Fuit quandoque, qui miraretur, cum s. Basilius legit in D. Basilio; fuisse quidem promissum in SS. literis, docendos nos generationem timore Dei, sed intelligi debere eos, qui auscultare præeligunt.¹² Non esse nos gra-

iae Divinæ capaces, nisi pravas primum ex animo ejiciamus appetitiones; non consecuturos nos auxilium Divinum, nisi nos primum à cupiditatibus, & voluntatibus ab alienaverimus; & sub finem, pendere ex nostrâ voluntate ajutorium Divinum. At quis non videt de secundâ hic gratiâ disputari? Legitur etiam in S. Basilio, ¹ esse nos omnes casa in bonum usum elaborata à supremo artifice. Et respectâ similitudine Pauli, ibidem legitur, posse liberum arbitrium vel auro, vel argilla nos facere similes. Item, ex eiususque electione pendere abstinentiam à malo.² Quis autem non advertit intelligi semper auxilium gratiæ? Quis iridem non capit presupponere S. Basiliū hujus virtutem in animâ, cùm docet, debere nos primū velle, & deinde obedire; & habere naturam motionem æqualem in utramque partem? Sic gratis, & injuria quis ipsum reprehenderet, quod philocaliæ inferuerit,³ exigere Deum à nobis vitam bonam, tanquam opus nostrum, non suum. Quia huic ipsi collectioni complura effata inferuit, quibus declarat, omnem nostram actionem, quæ quidem Deum respiciat, Divinam supponere virtutem. Fitque hæc veritas ed manifestior, quod ipse doceat Basilius,⁴ persuasum esse nobis debere, nihil profloris boni fieri à nobis propriis viribus. Si boni quid egisse nobis videmur, gratias nos agere debere Deo; Quod Deum laudare possumus, id inde esse, quod nos ipse præveniunt. Vanas semper fore sine ipso vires nostras; Omne bonum esse operationem gratiæ, quæ omnia faciat in omnibus. Docemur etiam abunde his sententiis, quām ridiculus esset, qui Pelagianistum affricare veller Basilio. Dixit enim iteratis vicibus, appellatum⁵ à Davide liberum arbitrium fuisse statuere; si quidem instar statere ad utramque se potest partem æquiter inclinare. Non est haec statera illa, nec æquilibrium illud malum, de quo Augustinus reprehendit Pelagium, volentem vires ad bonum & malum æquales inesse arbitrio exarmato, solaque facultate naturali instructo; atque ita paribus⁶ momentis potestate voluntatis æquâ lance perpendicularem, ut quantum ad peccandum, tantum etiam ad non peccandum valere definit, nullò amplius adjutoriæ gratiæ loco reservato. Æqualis potestas à S. Basilio,

aliisque antiquis Patribus asserta; inest animæ primâ gratiâ munitæ, & æquali adversus concupiscentiam pondere nititur.

5. Quis carpere vellet Gregorium Nyssenum, quod dixerit, dedisse nobis Deum potestatem absolutam, & arbitrium, & æquale in utramque partem? alternas in nobis, obive vices bonum & malum, quia liberam habemus eligendi potestatem, & aqualem facultatem ad utrumque e duobus contrariis. Omnem, qui petit accipere; & omni, qui pulsat, aperiri; idcōque ingredi penes nostram esse voluntatem; bonumque & malum pendere ex nobis. Qui vellet, inquam, de his ipsum sententias tanquam suspectis carpere, is ostenderet non leguisse se in ipso, quomodo Servator verus anime medicus sublatis mali causis spiritali nos reddit sanitati, morboque in paradiso contraria libaret. Quomodo debeamus orare Deum, ut bonam nobis impetrat voluntatem; siquidem natura humana boni est incipax, postquam fuit enervata per malitiam. Et quomodo plura nobis proponantur dogmata in his verbis: surge, & veni; indicantibus nimirum Deum excitantem, atque ad se attrahentem; ita, ut quories hoc dicit, ad meliora etiam surgendū det vires. Denique, quod quidquid nobis boni à Divinā obvenit virtute, gratiae omnia efficiens operationem vocavit.

6. Quis audeat exprobrare S. Gregorio Nazianzeno, cur literis confignaverit; ⁸ recedere nos à vitiis, cùm nostrá uitum ratione, cùmque libero arbitrio excitamus in nobis honesti scintillas. Quis itidem adversari ei ausit, ubi scribit, ⁹ non sufficere donum supernum; sed oportere, ut velint homines, & ad partem ilam inclinent, útque se dignos reddant; idque non solum à Deo, sed & à se ipsis consequantur. Item; datum fuisse ipsis arbitrium, ut bonum non minus esset opus ipsorum, quād illius, qui semina jecit. Quisquis, inquam, hunc Doctorem ob hujusmodi accusaret sententias, facile ostenderet, non oblevasse se, ubi in iisdem dissertationibus, hominibus omne opus bonum sibi, nihil vero omnium honorum auctoritati, adscribentibus, demonstrat, D. Paulum docere, quod ipsa boni volitio Divinò opus habeat auxiliò, & ipsa eorum quæ decent electiō, sit nescio, quid Divini, & Divine donum benignitatis. Siquidem salutem nos-

(1) in Pl. LXI. (2) de Spir. S. c. 8. n. 5. Comment. in Il. n. 202. (3) Phil. c. 20.
 καὶ αἵτινά τέσσερα ὁ Θεός, ἀς ἡν δύο τέ οὐ. (4) Constit. Mon. c. 15. μηδὲ ὅλος κακοποῖος, οὐ
 εἰκόνας λογίζεσθαι δυνατός. Serm. de Humil. ἵνα καρποί τῷ Θεῷ &c. (5) S. Basil. in Pl. LXI. πα. 4. ἡ Κα-
 λογία ἀπομονώσεως τις τὸ τον δύναται λαμβάνειν τὴν τον εἰφ. εἰκασίας. (6) Aug. op. imp. 1. 3. p. 117. epist. 186.
 n. 34. (7) Greg. Nyss. in Orat. Dom. c. 4. Ιεροὶ εἰπ. αὐτοῖς &c. de Beat. Reg. 5. ἐφ' οὐν εἰναὶ ταν βαλοντα
 &c. in Orat. Dom. Serm. 4. Δια τι δὲ ταν πάτε τα δεῖ γενιτα την ἀγαθην ηνιο πεισματι επινομεδα; ετι ποδε-
 νης η ανδρεπινη φυσι προς τον αγαθον ιενι, απακ δια κακην εκπεισεσθαι. in Cant. Hom. 5. τοσαν την προς το
 πειστην απαλεσθαι την δυναμι ειδοτα. De diff. & hyp. την πάτη επεγενετα καρποι την επεγενετα ειναι φαμι. (8)
 Greg. Naz. Orat. 31. την σπουδην τη καλε δια την προσεγενετας αναψας &c. (9) δέδοται μι τοις βαλοντας, κατ
 τοις την πινετα ... απλα κατιν τοις δεδοκανι. Orat. 42. αντεπινη την πατη, ην τη δεσμην την αγαθον δι-
 λειται ει &c. Orat. 31. ετι κατιν βαλοντη πατη δεσμη την πατη δε δεδοκαν. - ετι πατη κατιν τη βαλοντη πατη
 δε τη πατη λινοτης ανδρει τη Θεη.

tram & à nobis, & à Deo provenire necesse est. Hinc dixit Apostolus: Non est volentis, hoc est, non filius est volentis, nec filius cur- rentis, sed etiam misericordis Dei. Hinc est, quod cum etiam voluntas veniat à Deo, to- tum jure tribuerit Deo. Impugnari melius non poterat Semipelagianismus nondum natus, quam declarando, debere & vo- luntatem, & electionem praecedi à gratia, & tamen omnia generant loquendo ve- nire à Deo. Pronunciat de patre suo S. hic Episcopus, fuisse ipsum justum, & castum, etiam ante, quam fieret Christia- nus, & hanc forte ob causam fidem repor- tasse in præmium.¹ Verum non ideo cen- sendus est non agnovisse primam inspira- tionem, utpote supernaturalem, & gratui- tam. Cùm in aperro sit, bonitatem natu- ralem tantam nunquam habere rationem meriti; sed esse tantum humanæ instar dis- positionis. Unde etiam cùm dicebat præ- lussisse ipsum fidei certâ quâdam ratione ob suam probitatem, intervenire in hac ipsâ Divinam censebat misericordiam.

S. Chrysostomus.

(*) Tille-
montius.

VI. Quid dicemus de S. Chrysostomo, cui speciatim Semipelagianismi nota inuritur? Author quidam recentior(*) & celebris mirâ quâdam suavitate hanc ipsi haeresin tribuit, specioso quodam modo tegens accusationem, atque inter multa elogia hanc se occultare velle præ se fe- rens. Verum enim verò cùm dicit, inquirere in ipso dogma de gratia volentem si- militer facturum, ac si dogma de Trinitate inquireret in Origene; neque mirum esse, non fuisse ipsum in materiâ de gratia uberiori collustratum, quam ipse fuerat Augustinus, ante, quam esset Episcopus, dum inquam hæc dicit, accusat aperte Chrysostomum tanquam virum qui & vixerit, & mortuus sit in Semipelagianismo; quando nobis constat Origenem de Trinitate gra- vissimos incurrisse errores; & S. Augusti- num ante Episcopatum ejusdem fuisse sen- tentiæ, cujus postmodum Semipelagiani. Qua in re paradoxum in primis foret, quod Augustinus cùm monere ipsum, & refellere debuisset, adduxerit ipsum sâpe potius contra novos haereticos, quibus- cum disputavit. Mirum præterea est, qui hunc in modum disputant, non intellige- re, non soli hic Chrysostomo, sed tori grecæ Ecclesiæ ipso anteriori, & poste- riori notam inuri; quandoquidem poste- roris ævi Scriptores eodem utuntur idio- mate; Scriptoresque Interpretæ, ut Theodo- retus, Theophylactus, Oecumenius, & alii laudi sibi duxerunt exscribere, repe- réque, quæ ipse scriperat.

2. Non desunt modi, qui adversus

(1) Orat. 19. τὸν γε μὲν εἶπαν τὸν τίσιν ἡγεμόνος. (2) I. 6. c. ult. (3) Chrys. in Rom. hom. 2. in Hebr. 10. 12. in Dan. hom. 3. in Gen. hom. 2. de Comp. I. 1. in Ps. CXX. in Hebr. hom. 12. in Phil. hom. 8. in Joan. hom. 18.

Chrysostomum referant Hieronymum. Sed de operibus hujus Patris consulatur editio Veronenfis. Consulatur tomus pri- mus, qui per hos ipsos dies Parissi jam- rum excusus prostat ad paginam usque 750. Non fuit scriptum hoc Hieronymi, sed furiosi Theophilii Alexandrinii. Veritatem Hieronymus, continuis illius pér- motus precibus, sed contra Chrysostomo- dum de suo nè verbum protulit. Magnus cæteroqui id temporis adversus S. hunc Episcopum vagabatur rumor ob calum- nias tantò sparbas studiò, ac disseminatas, quod Origenis, atque Origenianorum am- plectetur opinione. Non ramen idcirco aut Origeni, aut ipsi criminis quidquam objectum fuit in materia de gratia, arbitrio, & prædestinatione. Habemus in Facundo Armeno falsissime² accusationis capita, relata insulis, inficerisque Theophilii verbis. Insimulabant ipsum erroris Ariani, Eunomiani, aliorumque complirium, at non opinionis Pelagianæ. Immo visuri mox sumus, tradidisse Hieronymum ipsissimas Chrysostomi doctrinas, easdém- que adhibuisse modos loquendi.

3. IDIOMA insignis hujus Authoris fusè jamtum protulimus libro sexto. Eligere³ optimum, velle illud, & coravi voluntatis est. Auxilium volendo, & currendo imperatur. Si Abram non fecisset primum, quod suau- erat, non obtinueret, quod à Deo est. Gratia nostra primum operam requirit. Præcedit ipsam voluntas. Principia sunt in nostrâ potestate. Electionis nos Domini sumus. Oportet ut primum nos eligamus bonum, ac tun dat no- bis, quod spectat ad ipsum. Non præcedit vo- luntatem, nè offendat arbitrium. Si volu- ris, operabitur Deus in te velle. Non veniet do- num, si prius non eligitur. Trahit Deus per gratiam, sed illos, qui volunt. Non suis vo- luntates nostras donis præcedit: at cùm nos incipiimus, cùm voluntatem offerimus, multa nobis media ad salutem concedit.

4. A rur ob hujusmodi effata solus in jus vocabitur Chrysostomus, quando Antiquis haec sunt communia? Verum est, non reperiri haec in aliis ita frequenter, neque tot modis variata. Sed hoc inde oritur, quod ceteri tam multa non scrip- rent, neque occasionem habuerint hujusmodi argumentum versandi. Oportet ita- que dici in Magni hujus Patris defensionem, quod in aliorum defensionem dictum est. Verba, & propositiones erant, suntque saepenumero eadem in haereticis, quæ in Catholicis; sed intelligentia erat, & est diversa, & sensus contrarius. Docebat Author noster requiri primum à gratiâ nostram industriam; id quod verissi-

Exponen-
tur quedam
formule lo-
quendi ex
Chrysos-
tomo.

mum est, si gratiae nomine habitualem, justificantem, & sanctificantem intelligimus; quam certe in adultis præcedere debet ipsorum consensus; sed hic fructus est gratiae actualis, quæ omnia est antegressa. Dicebat: si volueris, operabitur in te velle, quo non significatur, posse te velle ex te, sed cum Deo opitulante velle coepisti, ad determinationem, perfectionemque operis majorem, vehementioremque gratiam requiri; ¹ cùm perficere quād in eo sit magis. Dicebat: si Deus te operantem viderit, unà operabitur: non quidem quasi causam primam secundam prævertat; sed ut certò quodam loquendi modō exprimatur gratiam cooperantem subsequi consensum arbitrii. Eundem etiam in modum locutus quandoque fuit Augustinus. Docuit pariter Chrysostomus non præcedere Deum nostram voluntatem; sed intelligebat, non præcedere vim inferendo, quæ ita ad se trahat voluntatem, ut volitio non amplius sua sit. Docebat: debere nos primum decernere, velle, eligere; sed illam supponebat gratiam, quæ hanc nobis clanculum suppeditat facultatem. Docebat, volendo, & omnem diligentiam adhibendo impertrari à nobis gratiam; sed intelligebat subsequentem, & adjuvantem. At unde evincitur ita ipsum hæc intellexisse? Evincitur ex eo, quod pluribus id in locis clarè expreßerit. Quo abunde opinionem suam, & doctrinam manifestam fecit. Unde ex his reliquorum omnium norma petenda est. Molesta sane, atque intolerabilis res foret, si omni propositioni quæ finistrè explicari possit, clausulam aliquam in loquendo deberemus adhibere. Eratque hoc eò minus id temporis necessarium, quod exortâ nondum semipelagianorum sectâ, gratia præveniens tacitè intelligebatur ab omnibus. Ac pro certo habere possumus, ab ipso etiam Chrysostomo quædam aliter efferenda fuisse, postquam ob natas deinde controversias ambigua evaserant, & significacionis incertæ.

^{5.} PRÆTERMISSIS itaque locis quād plurimis, ubi Author noster affirmat, quid quid ad salutem pertinet, venire à Deo, nullaque de re gloriari nos posse, cùm de bonâ vitâ agitur, docet idem disserit:

(1) de don. perf. n. 54. (2) in Gen. hom. 23. ὅτι τῇ ἑκάτῃ οὐεδὲ ταῦτα κατερέθει δύνοσι λαμπά τὸν ἀνθετούντας. (3) hom. 22. εἰ τιθέλεις, ὅτι διὰ τὸ ἐπιστολὸν ἑκάτη πρωτησίου δέ. ἀλλ' εἰπεῖν εἰ τῇ πρωτησίᾳ τῇ ἑκάτῃ μετά τὴν ἀνθετούντας κατέρεθει τὸ πῶμ. (4) Hom. 19. τὸ μὲν ταῦτα ἀπαντάται... ἀλλὰ τὰ φαντασματικά κατάλληλα ἐπιθέται, ἀφίσουε τῇ γνώμῃ τὰ καμανός κειμένα τὸ πῶμ. (5) in 2. Cor. hom. 3. τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις ἔδωκε, καὶ τὸν ἔλαυνον, καὶ τὴν πτυχήν, τὸν δὲ. (6) in 1. Cor. hom. 3. ἐγαγράσθει τὸν ἀποτελεσματικόν, ἀλλὰ καταδένεις ὑποκρυπτάσθε. (7) in Act. hom. 30. οὐαγῆ καὶ μήτη ή πίσις εἰκὼν προτερεοῦ. (8) in Matth. hom. 69. τὸ πλευρόντα δὲ τὸ μέσον τῶν αἵματος γέγονεν, ἀλλ' ἐπὸ τὸν καρπότερον, εἰπεῖν προλαβὼν εἰναὶ τὸν αἵματος παρεργάτηνας... ἐγαγράσθει τὸν ἔλαυνον, καὶ ἐντάσθε τῷ τὸ πίνευματος κατειληθεῖσι. (10) in Matth. hom. 31. ὁποῖος ποτὲ παρεγίνετο, ὅτι πᾶς τοις ἀνθερώποις πειθοτομίνει, καὶ τὸν Ματθαῖον τοτε εκδιλεγεις, ὅτε ἡτούτοις πάντα.

Pergitur
vindicari
Chrysosto-
mus.

apparuit hominibus, quando eos parituros sibi cognovit: ita & Mattheum vocavit, quando miraculorum jam tum famam comunitos, sibi non restitutum prævidit. Eandem ob causam Paulum non nisi post resurrectionem piscatus est, quia intuens occultum cordium, novit, quando quis magis aptus est ad parentum. Hinc non vocavit ipsum cum maxime ferociret; sed, postquam miracula ipsum cicuraverant, cum quibus operabatur gratia interior; quæque etiam erant species quedam vocationis. Significat hoc, cum dixit, *vocatum fuisse*,¹ quando erat obediturus, & quando videbat Dominus vocationem ipsius animum penetraturam. Etiam cum persequebatur credentes, amabant in ipso Deus restitudinem intentio- nis; proficisciatur enim res tota à zelo, et si imaginario. Ita satis liquet; de gratiâ subsequentे loqui Chrysostomum, ubi dicit: *Nisi nostra prius requireretur opera, se in omnium animos illa diffunderet.* Illis, qui de neglectâ emendatione se purgabant dicentes, non habuisse se gratiam quæ data fuerat Divis Petro, & Paulo, ira responder: ² *Valeat hæc excusatio, si jussus fuisses illuminare cacos, suscitare mortuos: at non quando agitur de vita bona.* Gratiam enim, quæ ad hoc sufficit, in baptismō confectus es; & participasti Spiritum; unde tibi soli mali mores imputandi sunt. Non igitur ex propriâ virtute; sed à gratiâ in baptismō collata censebat ipse. Christia- nè vivendi vires derivari.

7. HINC est, quod regenerationem hanc novam creationem vocaverit; exponens il- lud Pauli ad Ephesios: *creati in Christo ad bona opera.* Versiones latine Chrysostomi profecto reddiderunt: *nova creatura.* D. Paulus & ad creationem, & ad crea- turam significandam usus fuit hæc vox cap. i. ad Rom. Verum in hoc loco ex contextu Chrysostomi liquet, quod dice- re voluerit: *creatio.* Indigitat³ hic Apo- stolus regenerationem; revera est alia quædam creatio. Ex non existentibus facti sumus ex- istentes; quod prius eramus, homo nimurum antiquus, mortuum est, quod non eramus, evanescimus. Est igitur id verè creatio; & magis estimanda quam alia; ex illa enim, ut viveremus, ex hac vero, ut bene viveremus, accepimus. En, quod extracti fuerimus è nihilo, ad justificationis existentiam, à secundæ creationis gratia, non à prime uti Pelagianū, profectum fuisse agnovit!

(1) hom. 65. ἐτο οὐδὲ δύναται εμελέ τελεσθαι. (2) de comp. cor. l. 1. n. 8. (3) in Eph. hom. 4. τὸν αἰτιοντον τριῶν αὐτούς τοὺς κήρυκες εἶται. Ετο μὴ οὐλοί εἰς τὸ σώμα παραπληρωμα, ὅπερ γάρ περιέχει απειθαρέα, τοτεν ὁπαδός αὐθεντος, ὅπερ μὲν ἡμεῖς πρότισσον, τινασσάσα, αρε πλοιες το περιγραμμα εἴσι, καὶ τοι εἰσιας τημαρτησα, εξ ἀστην μετεντοῦ το λόγῳ, in δι ταῦτης το παλαιος εὖη ἡμεῖς παραπληρωμα. (4) in l. Cor. Hom. 12. (5) in 1. Cor. Hom. 2. ἀριστερα το λόγος σύνεση μετονομασθεν το δέσμον. (6) in Pf. XXXVI. (7) in Gen. hom. 38. in Joan. hom. 14. in Joan. hom. 71. (8) in Joan. hom. 71. αὐλαντος κατηγορε. (9) in l. Cor. hom. 1. ἀποδεικνύειν τοις εκπληκτημα, καὶ ἀποδεικνύειν in Rom. hom 18. ινχερεσίους τοις, ετο τοι επειδήντος γενενόμενος Σε. (10) n. 6. Ετο το σιφανοῦ, καὶ ταῦτα το ἀντη μέλλω λαρβάνει.

Ab illa prædicabat⁴ non hoc tantum vel illud, sed quidquid habemus, nos accepisse. Non enim tua sunt hæc bona opera; sed gratiæ Divinæ. Quodsi fidem tuam dicas, & hanc à vocatione venisse memineris. En- denuo, quod vocationis principium du- xerit à Deo. Dicit nonnunquam, fidem afferri à nobis, quasi rem tantummodo nostram. Verum discute locum integrum, & reperies, solam gratiam nobis dare notitia- m Dei, & veritatis; quo innuit, etiam fidei principium esse ab ipso. Quod debeamus nos primū dighos reddere mi- sericordiā, exposuit, quod debeamus ora- tione hoc efficere.⁵ Intelligebat igitur mi- sericordiam ulteriorem, eam supponens, quæ nobis dat facultatem orandi. Ita no- vam quandam excitacionem, eamque ma- jorem ac per prioris virtutem procuratæ intelligebat, quando postquam dixerat, gratiam esse in omnibus, à multis tamen non curari; nos cohortatur ut non exspectemus, dum excitet Christus; sed ut ipsi Christum excitemus.⁶

8. QUOT non in eximio hoc Doctore reperimus sententias, quibus Semipelagianos in antecellum confecit? Non omittit unquam, cum occasio se offert, doce- re nos,⁷ solere Dominum nostras preces præ- venire. Apostolis fidem gentibus annuncian- tibus, difficultates omnes. Subiisse gratiam præveniendo. Consequi nos primū à Spi- ritu Sancto donum obtentæ sanctitatis; non prævenisse duntaxat nos Deum beneficii, quan- do nos condidit; sed etiam quando nos illu- minat, quid agere aut non agere conveniat. In beneficiorum collatione non soluisse ipsum debita, quasi nostra præcessissent opera; sed ipsum capisse.⁸ Fecisse ipsum Apostolos suos primū agnos; voluisse deinde, ut & ipsi quid conferrent, nè omnia videtur habere à gratia, & immenitè coronari. Disser- tè declarat, habere nos fidem merā gratiâ; fuissèque vocatos, quia ita videbatur Deo, non quasi digni essemus.⁹ Id quod hæc ita diffusè exponit, ut magis non potuisse, si in animo habuisset scribere adversus Semipelagianos. Horratur ad agendas Deo gratias, quia fuimus inter eos, qui salvantur; & quia nostrò id merito esse non valentes, id sumus Dei munere. Atque hoc donum est fides. Notat in eadem dissertatione, coronari nos à Divinâ clementia ob bona nostra opera, licet à nobis accipiat, quæ sua sunt;¹⁰ id quod est sua omnino dono co-

ronarē, ut sēpe loquitur Augustinus. Homiliā sequente reperit, à supernā gratiā¹ venisse omnia. Afferit alibi, gratiam² prius coronare; deinde in aciem nos educere; quo significare voluit, præveniri ab ipso omnem actum voluntatis. Quanquam supervacaneum est, in re adeò perspicuā fatigare amplius lectorem. Atque hic est author ille, quem recentiores nobis depingunt, tanquam Semipelagianorum principem; & adeò sinistris in materiā de gratiā opinionibus præventum, quām fuisse creditur Origenes in materiā de Trinitate.

*Annotatio
versio An-
thoris.*

VII. ATTREXEMUS hīc animadversiōnem maximi sanè momenti. Si recensitā modō propositiones græcorum Patrum sufficerent ad authores Semipelagianis annumerandos, non greca modō, sed latīna etiam Ecclesia integris & saeculis perinde infecta fuisset Semipelagianorum erroribus. Siquidem Patres latīni primorum saeculorum eodem idiomate, eādemque phrasi usi fuere: adeò quidem, ut dici de S. Augustino non deberet, quod præclaris tot operibus accuratiū nobis declaraverit partem quandam dogmati, cui minutè magis, majorique cum caute- lā disquirendo occasionem præbūre Pelagiani. Sed dici potiū oporteret, deviāsse ipsum à communī traditione, novumque dogma invexisse. Mirum profectō est, in tantā literariā rei luce, per gēre nihilominus complures afferre, de arbitrio, & gratia fecus sensuissim Græcos, ac Latīnos. An igitur non legimus in Cypriano:³ hominem libertati suæ relīctū, & in arbitrio proprio constitutū sibi metū ipsum vel mortem appetere, vel salutem. Nonne scribit ex instituto:⁴ credendi vel non credendi libertatem in arbitrio posītam? Domīnum nobiscum esse, quandū & nos sumus cum ipso.⁵ Unumquemque secundū Domīnica p̄missa & fidei sua merita... accipere de Dei ope?⁶ Nonne habemus in Tertulliano:⁷ Si obedire legi non esset in potestate nostrā, lex nobis id non imponeret? non profuturas minas, nec admonitiones, si homo non haberet obsequium debitum legi, in sua potestate?⁸ Totam nobis libertatem arbitrii in utramque partem concessam esse?⁹ hominem in die iudicii iustificatū se de arbitrii sui meritis?¹⁰ Auditis præceptis nostrū esse arbitrium eligendi?¹¹

*Eiam lati-
ni Patres
eādem usi
sunt phrasi.*

2. AUDACTER scriptit Hilarius.¹² Ex nobis initium esse, ut Deus perficiat.¹³ Incipiendi à nobis originem esse.¹⁴ Voluntatem nostram hoc proprium ex se habere debere, ut velit; Deum deinde daturum augmentum; meritum tamen adipiscendæ consummationis esse ex initio voluntatis;¹⁵ esse à nobis, cū oramus, exordium; esse item à nobis quevere, obtineve, conservare. Afferit quoque Hilarius Diaconus:¹⁶ nostrum esse velle; perficere verò D.i.; Deum bonos conatus adjuvare.

3. LEGITUR in D.Ambroſio: oportere¹⁷ ut tales nos præbeamus bonis studiis, & promptā fide, ut Deus nostrū misereatur, & vocet nos.¹⁸ non posse dici de Christo: non præbuit mihi cibum; donat enim omnibus. Venit verbum, & januam pulsat; semperque cuperet intrare: at nos obſtitimus. Legitur: sapientem esse liberum, arbiter enim electionis bonum eligit; unumquemque sibi metiſpi aut lumen esse, aut caliginem; tuumque tibi agrum colendum esse,¹⁹ ut, cū venerit, qui seminat verbum, animans tuam triveniat paratam. Deus enim præbet alimentum, sed præbet requirenti cum labore. Ne igitur exp̄petes, inquit porro, ut excite te Chrys̄tus, sed tu potiū Chrys̄tum excita: si ipsum excitabis, excitabit ille te ē somno, vitamque redder. Explicavit: non esse volentis, neque currentis; non esse enim in hominis potestate: sed misericordis Dei, ut possis compleere, quæ cœperis.²⁰

4. QUOD demum locō collocabimus D. Hieronymum, qui adeò adversatus fuit Pelagianis, ut ejus causā ad bella funesta ventum sit, & à quo Augustinus ad ipsos debellandos maximas habuit suspectias? Et tamen dicere veritus non est,²¹ initia voluntatis in nobis esse. Nostrum esse²² rogare, illius tribuere, quod rogatur; nostrum incipere, illius perficere. Neque religioni sibi duxit loqui in hunc modum: Sive ergo in bonam, sive in malam partem nec Deus, nec diabolus operationis nostræ causa est; quia persuasio nostra non est ex eo, qui vocavit nos; sed ex nobis, qui consentimus, vel non consentimus vocanti.... Inter hoc iurgium media anima consilit, habens quidem in sua potestate bonum, & malum; velle, & nolle. Donum Dei²³ fides est; quia arbitrii libertas Deum habet auctorem. Ipse²⁴ potentiam suam nostro arbitrio derelinquit.

(1) in Rom. hom. 19. n. 5. ὅτι τοῦτον τὸν χριστὸν τὸν ἀνδρὸν γίγνεται. (2) in Rom. hom. 11. ἀντὶ δὲ προτελεός τρέπεται, καὶ τὸν τοῦτον ἀγῶνα τίλλεται. (3) S. Cypr. ep. ad Corn. (4) Testim. I. 3. c. 52. (5) Exhort. Mart. c. 8. (6) c. 10. (7) Tertul. con. Marc. I. 2. c. 5. (8) ibid. (9) ibid. (10) ibid. (11) Exhort. ad east. (12) S. Hil. in Ps. CXVIII. lit. 16. (13) lit. 14. n. 20. (14) ibid. (15) lit. 5. (16) Hil. Diacon. in ep. ad Phil. (17) S. Ambr. de Abr. I. 2. n. 74. (18) de int. Dav. I. 4. c. 2. in Ps. CXVIII. Serm. II. ep. 37. (19) in Ps. XXXVI. n. 12. (20) in Ps. CXVIII. Ser. 10. n. 35. (21) in Ezech. c. 3. (22) adv. Pel. dial. 3. (23) in Gal. V. 8. (24) in ep. ad Eph. (25) in Is. c. 49.

Hac¹ arbitrii voluntate in utramque partem, ut volumus, declinamus. Deus² æquali cunctos sorte generavit, & dedit arbitrii libertatem, ut faciat unusquisque, quod volet, sive bonum, sive malum.

5. JAM verò quorusquisque est, qui non videat ipsissimum Græcorum hoc esse idiomam? Quid dicemus igitur, cùm modò solus accusatur Origenes, modò solus Justinus, modò solus Clemens Alexandrinus, solus Chrysostomus, aut alias quispiam istius nationis? quid dicemus, cùm ob unam, alteramve hujusmodi sententiam continuo reprobantur nonnulli Patres, nunquam olim damnati? cùm occurrente simili quodam dicto omnes stupent, misero illo Scriptore mox proscripto, atque in hæreticorum numerum propriâ authoritate relato? Quis non adverrit, relatas supra propositiones Patrum insigniorum inter Latinos malam pariter in partem accipi posse, ità ut in Pelagianorum ore saperent hæresin? In his autem non reperiretur ipsorum correctio, aut sana quedam interpretatio, cuiusmodi invenitur in SS. Patribus. Legimus enim in Cypriano: ³ in nullo glorandum . . . quid enim habebes, quod non acceperis? ⁴ Dei est omne, quod possimus. Cùm nos coronat, ⁵ remunerat in nobis, quidquid ipse præstít; & honorat, quod ipse perficit. In S. Hilario legimus: ⁶ Salus nostra ex misericordia Dei est; & inde caput oratio, unde salus inchoat deprecantis. Legitur ibidem assertus David, omnia à bonitate Dei in se inchoari. En igitur, quomodo S. hic Episcopus & dixerit incipere salutem à nobis, & dixerit incipere à Deo! ex quo, quis non intelligit, nos illam inchoare determinando; Deum verò inchoare præveniendo, ut nos possimus determinare? atque ità prævenire, ut nostra etiam determinatio ipsi debetur. Quis non intelligit, principium, quod à Deo est, primum esse, & absolutum; quod autem ab homine est, secundum esse, & relativum? Docuit idem: ⁷ Recordanibus omnia ex Deo esse nullam esse causam glorandi. Et denuo: nihil nostrum existimandum; omnia esse ab ipso; in omnibus opus esse Dei misericordia. Quantò magis igitur in fidei, & conversionis principio. Immo disertis verbis docuit: ⁸ Et hoc esse à Deo gratiam faciente, pænitendorum, & novorum honorum initia reddente. Sexcentæ in SS. Patribus antilogiae occurserent,

Conferuntur cum suis superioribus alia quedam loca ex iisdem PP.

si omnia non deberent ex præcipuo ipsorum dogmate explicari. Ajunt Salutem nostram esse in manu nostrâ, dicunt etiam esse in manu Dei. Utrumque verum est si sanò sensu accipitur. Reperies in Hilario Deum, ⁹ in mercedem legis optimè & inculpabiliter custoditæ donum gratiæ per fidem credentibus primis, & novissimis largiri. ^(*) At in illâ ipsâ pagina gratiæ gratiæ eloquum textur. Denique salvantur omnia insigni ejus documento: ¹⁰ sensus, non sermo fit crimen. Qui dicebat & principium, & ipsum incipere esse à nobis, non volebat certè excludere naturalem Dei ad omnes aëtiones concursum; finè quo nemō sanus unquam dixit quidquam posse causas secundas; & tamen nulla hujus siebat mentio, quia intelligebatur ab omnibus. Idem dic de principio supranaturali operis boni, quod hanc in re æquivaler naturalibus; quodque referebatur inter res per se notas; idque eò magis, quod impugnatum ante ea tempora fuerat arbitrium; non item gratia. Eòdem ferè modò in altero Hilario legimus: ¹¹ Virtutem Dei esse, que invitat ad fidem. ¹² Fidem donum esse misericordia Dei. ¹³ Qui homo semen est Abrahæ, infirmum esse ad præcepta servanda, nisi Divinis auxiliis muniatur; esseque itâ fragilem, ut nè suâ quidem uti possit potestate ad Divinæ legi obedendum, ideoque oportere ad Divinam recurrere misericordiam.

6. QUID porro dicemus de S. Ambro-
sio? vidimus sententias ejus libro 5. ¹⁴
Quidquid autem sanctum cogitaveris, hoc
Dei munus est. Omne bonum referendum
esse ad authorem gratiae. ¹⁵ Neminem quic-
quam incipere sine Deo. ¹⁶ Vocare illum, quos
dignatur, & quem vult, religiosum facere. ¹⁷
Quod Deus honoretur à sanctis, Dei gratiam
esse. Ubi est gratia, non habere locum
merita operum. Non flevisse Petrum,
nisi, postquam eum Jesus respexit. Dare
Deum alimentum laboranti; cùm verò
vocer, postquam sanavit, omnia ¹⁸ tribuen-
da esse Deo, qui vocavit. In Commentario
in Isaiam, qui intercidit, dedit doctrinam
bis ad Augustino relatam, quod ¹⁹ orare
Deum gratia spiritualis sit. Nemo enim
dicit, Domine Jesu! nisi in Spiritu Sancto,
ut scriptum est. Non prætermittamus
D. Hieronymum; prædicantem in Scrip-
tis suis: ²⁰ Vile, & nolle nostrum est; ipsam-
que, quod nostrum est, sine Dei misericordia

(1) In Mal. c. 1. (2) ep. ad Hebid. (3) S. Cyp. Test. ad Quir. l. 3. c. 4. (4) ep. 1. (5) ep. 77.
(6) S. Hil. in Ps. CXVIII. l. 6. (7) in Ps. CXIII. n. 2. (8) in Ps. CXXV. n. 8. (9) in Matth. c. 20. n. 7.
(10) de Trin. l. 2. n. 3. (11) Hil. in Rom. c. 2. n. 16. (12) ad IV. n. 15. (13) ad VII. n. 14. (14) S.
Ambr. de Cain. c. 7. (15) ap. Aug. de gr. Chr. l. 1. n. 48. (16) in Luc. l. 7. (17) in Luc. l. 1. l. 10.
.46. l. 6. c. 9. (18) de Abr. l. 2. c. 10. (19) Aug. ad Bonif. l. 4. n. 30. (20) S. Hier. in
Hierem. c. 9.

nostrum

nōstrum non est.¹ Sed ipsum meum, sīnē Dei semper auxilio non est meum.² Nihil boni operis agere potest homo absque Deo... Hinc in servis suis ipse Dominus operatur opus suum. Ita ut Sancti quoque, excelsaque eorum virtutes Dei semper misericordia procreantur.

Ex ipso etiam Augustino exempli prouantur.

VIII. Manifestum autem omnino est, Scriptores, qui hujusmodi documenta suis inspergebant operibus, non posse in Pelagianismi, aut Semipelagianismi suspicionem venire. Planumque est, ex dictis his colligi genuinum sensum aliorum in quae prius digitum intendimus, quæque seorsim sumpta anticipitem generare sensum possent. Quis igitur non perspicit nihil prorsus in Patrum anteriorum dogmate immutasse Augustinum? & perperam fuisse intellecetas Græcorum ac præcipue Chrysostomi doctrinas; ob segregatas, neque cum aliis ejusdem Authoris effatis collatas sententias. Adjungemus rei hujus confirmationem, eamque irrefragabilem. Ipse non raro S. Augustinus eodem modò locutus est, atque eadē, quā in Græcis, aliisque antiquis observavimus, phrasī usus fuit; idque non in primis duntaxat operibus, cūm hāc in materia nondum erat plenè collustratus: sed & in posterioribus, posteaquam cum novis hæreticis disceptando congressus fuerat. Quemadmodum igitur nemo idcirco ipsum cum Semipelagianis sensisse, vel conspirasse suspicabitur; ita nec de aliis id conjectare fas est.

ADVERTAMUS igitur, millies ipsum in libris suis innuere, nostrum esse converti, mutari, erigere mentem ad Deum, etiam preparare nos, vel præparare cor, quæ tamen vox videtur definitiva in hāc materiā, prioritatemque indicare. Quare docuit: ³ Cor præparare, hoc est bonum inchoare. Scriptit itaque: ⁴ Para locum in corde tuo, ubi sedeat. ⁵ Noli parare fauces; sed cor. ⁶ Bonorum patientia præparatione cordis excipit voluntatem Dei. ⁷ Paremus iustissimi ejus vives nostras. Ad aliquem locum Ambrosii explicat: ⁸ his verbis B. Ambrosium voluisse admonere, quid debeant homines præparare, qui volunt Deum videare, hoc est esse mundo corde. Hæc dicta etiam Semipelagiana erant, si in iis illam non intelligis gratiam, à quā ipsi præparamus, quamque tot aliis in locis celebrat Augustinus, & dilaudat. Idem dic de alia Sententiā: ⁹ Quia ut Deus velit dare, debes & tu ad accipiendum accommodare voluntatem. Quomodo vis accipere gratiam

Divinæ bonitatis, qui sīnum non aperis voluntatis? Idem etiam dicit de doctrinā, quam in illum locum Pauli: cuius vult miseretur, & quem cult, indurat, adserit in quæstionibus: Præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quo quanvis nondum sint iustificati, digni efficiantur iustificatione.¹⁰

2. CENTIES habet in libris suis, posse verè hominem & bene agere, & malè. Cur igitur id aliis verteremus vitio? In retractationibus multa recitat ex lib. de libero arbitrio, quibus statuitur, pendere illud ex voluntate. Legitur ibi v. g. ¹¹ In voluntate nostrā esse constitutum, ut hoc vel suauam, vel careamus tanto, & tam vero bono, vitam agendi honestam, & sanctam. Et: quisquis recte, boneque vult vivere... assequit tantam rem tantā facilitate, ut nihil aliud ei, quād ipsum velle, sit habere, quod voluit. Jaçitant nonnulli has ab ipso propositiones fuisse retractatas; dum contra in retractationibus illas confirmat, ac raras habet. Reſtē ibidem advertit frustra gloriari Pelagianos, ¹² quasi, quia in his, atque hujusmodi locis gratia Dei, de qua tunc non agebatur, commemorata non est, eorum causam egerit; crederētque posse nos hæc omnia sīne ipsā. Ostendit opus non esse id omni loco commemorare; quod in aliis suis opusculis de eā saīs egerit, quibus ex instituto de ipsa differuerat; immo, declarâsse se in secundo libro non solū magna, sed etiam minima bona non esse posse; nisi ab illo. En eandem apologeticam, quam nos pro Patribus antiquis adserimus. Non oportet igitur ad damnandos antiquos adeò proclivem esse, ac promptum. Eodem modō, cūm scripsit, Deum non exercere misericordiam; ¹³ nisi voluntas præcesserit, ostendit dictum hoc carere reprehensione, quia intelligebat pœnitentiam quæ præcedat remissionem. Scripserat: ¹⁴ Nostrum est credere, & velle: illius autem dare credentibus, & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum Sanctum. Exponit in retractationibus verum esse quidem; sed eandem adhibendam esse regulam; &: utrumque ipsius esse, quia ipse præparat voluntatem; & utrumque nostrum esse, quia non fit, nisi volentibus nolis.

3. EXIMIUS itaque Pater noster & conscientiae & doctrinæ suæ securus non dubitavit ad aliorum se phrasin accommodare, extollere illos tanquam sanæ doctrinæ magistros, & Episcopum Catholicum, Sanctum, & venerabilis memoriae vocare Optatum Milevitanum, auctoritatem ejus sœpe etiam adducendo, licet docuerat: ¹⁵

(1) Ep. ad Ctesiph. (2) ep. ad Cypr. in Hierem. in ep. ad Eph. (3) ad Bonif. l. 2. n. 19. (4) in Pl. XCI. n. 6. (5) Serm. 12. n. 5. (6) in Pl. LVI. n. 15. (7) Serm. 108. n. 7. (8) ep. 148. n. 12. (9) Serm. 165. n. 2. (10) de quæst. 83. q. 68. n. 4. (11) de lib. arb. l. 1. c. 12. 13. (12) Retract. l. 1. n. 3. c. 9. (13) l. 1. c. 26. (14) l. 1. c. 23. (15) con. epist. Parm. l. 1. c. 3. Optat. Mil. l. 2. n. 20.

nostrum esse velle; nostrum esse currere: Dei perficere. Non verebatur idem dicere: ¹ Nec plus aliquid ad perficiendam justitiam, quam perfectam voluntatem requiri; nec docere: ² fidem in potestate esse, quoniam cum vult, quisque credit... & per liberum arbitrium justitiae nasci dilectionem. Ita in psalmis: ³ sitire tibi possum me, irrigare non possum; quasi vero a se posset hanc sitim excitare. In Genesin: ⁴ Cum paulatin ab hujus oblivionis torpore anima resipiscens possit converti ad Deum suum, ejusque misericordiam, & veritatem, primò ipsa pietate conversionis, deinde servandi praecepti perseverantia promere; quasi seipsa posset converti, & perseverare; & quasi suum foret omne meritum. In libro saepius ab ipso confirmato legitur: ⁵ incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere... ⁶ Certè enim ipsum velle in potestate est, quoniam adjacent nobis; sed quod perficere bonum non est in nostrâ potestate, ad meritum pertinet originalis peccati.... ⁷ Nam & illud quis sine difficultate vult; quamvis non tam facile faciat, quam facile vult. ⁸ Quid facilius, quam velle bonum? Habet in Traetatu quodam coram populo de facto illo Esavi, & Jacobi, recitato: ⁹ elegisse Christum quosdam qui pertinebant ad filium minorem: quia spiritualiter cuperant desiderare; & intelligere promissa Domini. Legitur in quâdam epistola: ¹⁰ Deum jubere ideo, ut facere iussa conati..... adjutorium gratiae poscere noverimus. Ita legimus in Sermonе: ¹¹ Voluntati nostrâ conanti adjutorium subministrari. Et alibi: ¹² Dare Deum: sed non dare, nisi petenti. Certum est, quod cum facit præventi gratiam à conatu nostro, ab intelligentia, ab imploratione auxilii, intelligat illis in locis Augustinus

ulteriorem, magis manifestam, magis operativam. Vide sis autem, quod ipsius propositiones nihil admodum à Græcorum, aliorūmque anteriorum dictis discrepent, possintque pariter haec in malam partem accipi, & primam æquè gratiam in Semipelagianorum ore excluderent!

4. At quorsum ista? Nonne ipsæ SS. literæ hunc saepe in modum loquuntur? Vidimus id tribus prioribus libris.¹³ Velle adjacent mihi, perficere autem non invenio.¹⁴ Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.¹⁵ Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.¹⁶ Deus superbis resistit: bumbibus autem dat gratiam.¹⁷ Qui diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.¹⁸ Surge, qui dormis, & surge à mortuis, & illuminabit te Christus. Ubi rō excitari, & surgere videri posset lumen quod à Deo venit procedere. Ita & in Vet. Testamento:¹⁹ Hæc dicit Dominus: si converteris, convertam te.²⁰ Oratio mea præveniet te.²¹ Propterea exspectat Dominus, ut misereatur vestri.²² Convertimini ad me; & ego convertar ad vos.²³ Misericordia tua subsequetur me.²⁴ Si quæseris eum, invenies.²⁵ Præparate corda vestra Domino.²⁶ Hominis est præparare animam.²⁷ dignos se ipsa circuit quærens.

Et sicutur, quam iniquè accusentur Patres græci, quod similes adhibuerint sententias! En quām erronea sit eorum opinio, qui discrepare in rei summâ atque inter se, existimant doctrinam & sensa Augustini, & antiquorum Patrum dogmata. En deinde, quam vana ob falsam hanc opinionem futura esset suspicio, ne summâ à nobis fide, omnique candore duabus superioribus libris sancti hujus Doctoris sistema sit repræsentatum.

(1) Ep. 127. n. 5. (2) de Spir. & lit. n. 52. & 55. (3) in Pf. CXLII. n. 4. (4) de Gen. ad lit. I. 10. n. 28. (5) ad Simpl. I. 1. quæst. 2. n. 2. (6) n. 11. (7) n. 12. (8) I. 1. quæst. 1. n. 12. (9) Serm. 4. n. 17. (10) ep. 57. n. 9. (11) Serm. 155. n. 4. (12) in Pf. CIL. n. 10. (13) Rom. VII. 18. (14) VIII. 28. (15) Jac. III. 8. (16) IV. 6. (17) Jo. XIV. 21. (18) Eph. V. 14. (19) Jer. XV. 19. (20) Pf. LXXXVII. 14. (21) If. XXX. 18. (22) Zach. I. 3. (23) Pf. XXII. 8. (24) Paral. XXVIII. 9. (25) Reg. I. 7. 3. (26) Prov. XVI. 1. (27) Sap. VII. 17.

FINIS LIBRI UNDECIMI.

HISTO-